

ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ЎҚИТИШДА ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАР.

Наргиза Насирова

*Мухаммад Ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари
университети
E-mail:*

Ҳозирда биз янгилашни ва тез ўзгарадиган замонда яшаб, фаолият юритиб келмоқдамиз. 2023 йилни "Инсонга эътибор ва сифатли таълим" йили деб эълон қилинди. Ўзбекистонимизда олиб борилаётган давлат сиёсатининг марказида инсон ва унинг манфаатларини таъминлашни устувор вазифа этиб белгиланган. Ўзбекистонда инновацион технологияларини қўллаб-қувватлаш, инвестициялар ҳамда ижтимоий ривожланиш, илм-фанни тизимли рақамлаштириш, иқтисодни ривожлантириш, ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш жуда катта эътибор берилиб келмоқда. Шу борада ҳамма соҳаларда рақамлашаётган бир пайтда хорижий тилларни ўрганишнинг ўрни бекиёс каттадир. Яхши таълим олиши учун барча шароитлар яратилиб берилган. Хорижий тилларни ўрганишда **ўқиш, ёзиш, гапириш, эшитиш** каби кўникмалар **ёзма таржима** ва **оғзаки таржима** кўникмалари билан мантиқий тарзда тўлдирилиши мумкин ва бу ҳол **илмий** асосларга эга. Масалан, бизга жуда яхши маълум бўлган ўша тўртта кўникмадан иккитаси, яъни ёзиш ва гапириш продуктив, нутқни тушуниш билан қай даражада боғлиқ бўлса, оғзаки ёки ёзма таржима ҳам муайян нутқ ёки нутқ бирлигини тушунишни тақозо қилади. Ўқувчи талаба амалга оширадиган ҳар қандай таржима орқали эса, у тегишли нутқни қай даражада тушунгани ҳам, талқин қилгани ҳам намоён бўлади. Тилшуносликнинг муҳим тармоқларидан бири лексикография лексикология билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, асосан, лексикологик тадқиқот натижаларидан фойдаланади. Терминология ва терминологик тадқиқотлар ўртасида ҳам худди шундай ҳолатнинг гувоҳи бўлиш мумкин. Терминологлар томонидан ўрганилган кўплаб муаммолар муайян соҳага тегишли терминологик луғатларни ишлаб чиқиш амалиётида юзага келган. Бу ҳодисалар терминологик луғатларни тузиш асосларини ишлаб чиқишга асос бўлди. Махсус соҳага тегишли сўз бирикмаларни ўрганиш терминография билан боғлиқ, чунки терминологияни аниқлаш, тадқиқ қилиш ва тартибга солиш бўйича амалий натижалар луғат ҳолатида шаклланади. Лексикографиянинг бир бўлими сифатида пайдо бўлган терминография ҳар доим терминологик

бирликларни камраб олган бўлади. Биз хорижий тилларни ўргатаётганда талабаларни билимни текшираётганда уларнинг сўз бойлигини, сўзларни ёдланган жараёнларини текшириш муҳим аҳамиятга эга. Лексикографиянинг бир бўлими сифатида пайдо бўлган терминография ҳар доим терминологик бирликларни камраб олган бўлади. Ўзбекистон ўз таълимни дунёга кўз-кўз қиладиган давр келмоқда, президент Мирзиёев Ўзбекистонда “учинчи Ренессансга пойдевор қўйди. “Ренессанс” луғавий французча “қайта туғилиш” деган маънони англатади. Атама сифатида унинг мазмуни анча кенг: маданиятда, илм-фанда, санъатда, таълим-тарбияда, умуман, жамият ҳаётида узок муддатли турғунликдан кейин қайта жонланиб, тез ривожланишни, ижтимоий онг ва қадриятлар тизими янги сифат босқичига чиқишини билдиради. Илк бор атама Европада ўрта асрлар мутаассиблигидан кейин 15-16 асрлардаги ривожланиш даврига нисбатан қўлланилган. Ренессанс аталмиш мазкур ижтимоий ҳодиса ўзбек тилига Уйғониш даври деб ўгирилган. Учинчи Ренессанс даврининг аломатларидан бири бу “масофавий таълим” ва албатта “аралаш таълим” дир. Бу эзгу ғоя замирида бугунги ва эртанги авлодларимизнинг янада ўз устиларида ишлаш ва янги технологияни таълим тизимига олиб киришдир. Жумладан, педагогларнинг ва талабаларнинг педагогик компонентлигини ошириш ва ривожлантириш мақсадида амалий технологик тизим ва электрон ўқув ресурслар, комуникатив қобилиятини ривожлантириш “интеллектуал интерфейс”, замонавий кўп тармоқли интерфейс ва албатта масофавий таълим ва аралаш таълим олиш имкониятларини кенгайтиришнинг методик тизимни янада такомиллаштириш муҳим касб тақозо этади. Бизнинг университетимизда масофавий таълим бўлими фаолият кўрсатмоқда. Масофавий таълим тизими учун барча фанлардан контентлар яратилиб тизимга юкланган талабалар вазифаларни онлайн бажариб, тизимга юклашади, ўқитувчилар вазифаларни текшириб баҳолайдилар. Масофавий таълим жараёнини бошқарувчи дастурий мажмуасидан фойдаланиш ва унга техник қўллаб қувватловчи ишчи ходимларни аъло даражада тизимни бошқариб келинмоқда. Бу таълимнинг авзал тарафлари талабалар талаба ишлаб ҳам ўқиш имкониятларига эга. Маълумки, олий таълимни ислоҳ қилиш, янгилаш, такомиллаштиришда замон талабларига жавоб берадиган мутахассисларни тайёрлашнинг асосий йўлларида бири компетентли ёндашув ҳисобланади. Компетентли ёндашув қуйидаги вазифаларни амалга ошириш имконини беради: - талабаларнинг мақсадлари билан педагогларга қўйилган таълим мақсадини мувофиқлаштириш; - ўқишда талабаларнинг масъулиятлилиги ва мустақиллигини секин-аста ошириш.

ҳисобига ўқитувчининг меҳнатини енгиллаштириш талабалар ишини таълим мазмунини механик қисқартириш ҳисобига эмас, балки индивидуал мустақил таълим улушини ошириш ҳисобига енгиллатиш; - ўқув ва тарбиявий жараёнлар бирлигини назарияда эмас, балки амалиётда таъминлаш; - талабаларни онгли ва масъулиятли таълимга тайёрлаш. Бугунги кунда мамлакатимизда педагогик таълим ривожланишини белгилаб берадиган Болония жараёни доирасида компетенцияларга асосланган ёндашув алоҳида аҳамиятга эга. Шу сабабли, ушбу ёндашув нуқтаи назаридан инновацион таълим учун компетентли педагог кадрларни тайёрлаш масаласи шу куннинг долзарб муаммолари бўлиб ҳисобланади. Таълим жараёнида ўқув жараёни доимий назоратда бўлиб туради. Тизимдаги хавфсизлик чоралари мониторинг қилиб борилади. Ҳозирги кунда ривожланиб бораётган иқтисодиёт ва эркин меҳнат бозори унинг барча талабларига жавоб берадиган, мукамал педагогик компетентликга эга рақобатбардош мутахассислар тайёрлашни тақозо этмоқда. Юқорида айтилганлардан хулоса қилиб, аралаш таълим шароитида талабаларда педагогик компетентликни ривожлантириш муаммосини ҳар томонлама ўрганиш, шунингдек, педагогик компетентликни муваффақиятли ривожлантириш жараёни боғлиқ бўлган масалаларни аниқлаш ва тизимлаштириш, бу муаммони умумий касбий компетентликни ривожлантиришнинг долзарб масалалари устувор вазифаларидан бири эканлигини таъкидлаб ўтиш жоиз. Республикаимизда сўнги йилларда олий педагогик таълимга айниқса рақамли технологияларни кенг тадбиқ этишга катта эътибор қаратилмоқда. Шунинг учун ҳам давлат раҳбари илм-фанга бўлган юксак эътиборни янада оширмоқда. Ҳозирги кунда мамлакатимиз ривожланишида илм-фаннинг ўсиш сурати жадаллашмоқда. Катта эътибор илмий-инновацион тузилмалар, илмий марказлар, илмий-тадқиқот институтлари ва янги олий таълим муассасаларига қаратилган. Ўқитувчининг профессионал жиҳатдан муҳим сифатларини, шунингдек педагогик йўналганлигини унинг чет тилини дарс бериш мотивациясидан ва маҳоратнинг шахсга оид ташкил этилгани дарс жарёнида яққол кўринади. Профессионал малакали мутахассис ўз касбига қизиқиши, касбининг ижтимоий аҳамиятига ишончи, тарбиявий мақсадларга эришишга эҳтиёж, ижтимоий фаоллик, малакали кадрларни етказиб беришга мисол бўлади.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Баскаев Р. М, О состоянии и некоторых тенденциях современной подготовки педагогических кадров в России и за рубежом // Вестник Университета Российской Академии Образования. - 2007. - N 2. - С.. 81.
2. Турниёзов Н.қ. «Нутқ ва унинг эгоцентрик характери хусусида баъзи мулоҳазалар» Тил ва нутқ систем-сатҳ талкинида. Самарқанд ДЧТИ, 2005. - Б. 21-22.
3. Ёқубов Ж.А. «Модаллик категориясининг мантиқ ва тилда ифодаланишининг семантик хусусиятлари». - Т.: Фан, 2005. -Б. 224
4. Якубов Ж.А. Модальность условных предложений и их синонимические

4. Xorijiy filologiya til-adabiyot-ta'lim//Ilmiy-uslubiy, adabiy-badiiy jurnal. Samarqand. 2007 4 (25)
5. Eshmuhammedov R., Abduqodirov A., Pardayev A. Ta'limda innovatsion
t
6. Комарова З.И. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание. – Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1991. – С. 40.
ehnologiyalar. Toshkent 2008.